

CĂRĂBUȘUL DE AUR

„Vai, ce-i asta?
Picioarele flăcăului acesta au luat-o razna!
L-a mușcat o tarantulă.“
(*Totul alandala*)¹

Cu câțiva ani în urmă, mă împrietenisem bine cu domnul William Legrand, care făcea parte dintr-o veche familie protestantă și fusese, odinioară, bogat, dar mai multe nenorociri îl aruncaseră în mizerie. Pentru a evita umiliința dezastrului, plecase din New Orleans, orașul străbunilor săi, și se stabilise pe Insula Sullivan, din apropiere de Charleston, în Carolina de Sud.

Zona respectivă este cu totul deosebită. Se compune doar din nisip de mare și are cam trei mile lungime. Lățimea ei nu depășește un sfert de

¹ Piesă a dramaturgului englez Arthur Murphy (1727-1806)

milă. De continent o desparte un golful eț de-abia vizibil, acoperit cu mocirlă și trestii, locul obișnuit de întâlnire al păsărilor de apă. Vegetația, după cum se presupune, este sărăcicioasă, adică tare pipernicită. Nu se întâlnesc arbori peste o anumită înălțime. Spre extremitatea vestică, acolo unde se înalță Fort Moultrie și câteva colibe din lemn, locuite vara de oamenii care fug de praful și canicula din Charleston, găsești, într-adevăr, un palmier pitic. Dar întreaga insulă, cu excepția respectivului cap vestic și a unui spațiu trist și albicios de la malul mării, este acoperită de tufșuri încâlcite de mirt parfumat, atât de apreciat de către horticultorii englezi. Arbustul respectiv se ridică uneori până la înălțimea de cincisprezece sau douăzeci de picioare¹, formând astfel un loc imposibil de străbătut și umplând aerul cu mirosul său.

Mult în adâncul acestui crâng, nu departe de capul estic al insulei, adică în partea sa cea mai îndepărtată, Legrand își construise o colibă mică, unde și era atunci când ne-am întâlnit prima dată, din întâmplare. Am făcut cunoștință și ne-am împrietenit repede, căci el avea ceva ce-mi stârnea interesul și stima. Am observat că era un om bine educat, calitate susținută de facultățile sale spirituale

¹ Un picior = 0,3 metri

CĂRĂBUȘUL DE AUR

deosebite. Era însă pervertit de mizantropie și, deseori, oscila, din nefericire, între entuziasm și melancolie. Deși avea acolo numeroase cărți, le deschidea foarte rar. Distracția lui consta în vânătoare și pescuit ori în plimbări pe plajă și printre tufele de mirt, căutând cochilii și specimene rare de insecte. Colecția lui l-ar fi făcut invidios până și pe Swammerdam¹. În cursul excursiilor sale, era, de obicei, însoțit de un negru bătrân, pe nume Jupiter, care fusese eliberat înaintea căderii în sărăcie a familiei, dar pe care nimeni nu-l putuse convinge, nici prin amenințări, nici prin promisiuni, să-l părăsească pe Will, tânărul său stăpân. Considera că era de datoria lui să-l urmeze pretutindeni. Este posibil ca și părinții lui Legrand, crezând că acesta era puțin dereglat la cap, să-l fi lăsat pe Jupiter să facă tot ce vrea, pentru a pune un fel de paznic și de supraveghetor pe lângă fugar.

La latitudinea Insulei Sullivan, rareori iernile sunt aspre și este un adevărat eveniment când, la sfârșitul anului, focul devine indispensabil. Totuși, pe la mijlocul lui octombrie 18..., a existat o zi tare friguroasă. Chiar înainte de apusul Soarelui, îmi făceam drum printre tufișuri spre coliba prietenului meu, pe care nu-l mai văzusem de câteva săptămâni.

¹ Jan Swammerdam (1637-1680), naturalist olandez

Pe atunci locuiam la Charleston, la o distanță de nouă mile de insulă, iar posibilitățile de deplasare înspre și dinspre aceasta erau mult reduse față de cele de azi. Ajungând la colibă, am ciocănit, ca de obicei. Neprimind niciun răspuns, am căutat cheia în locul unde știam că stă ascunsă, am deschis și am intrat. În vatră ardea un foc strașnic. Era o surpriză, ba chiar una plăcută. Mi-am scos paltonul, mi-am tras un fotoliu lângă buștenii aprinși și am așteptat liniștit sosirea gazdelor mele.

Puțin după căderea nopții cei doi bărbați au apărut, făcându-mi o primire călduroasă. Jupiter, cu gura până la urechi, agitându-se continuu, se apucă să pregătească niște păsări de baltă pentru cină. Legrand se afla într-una dintre *crizele* sale de entuziasm. Cum altfel să denumesc starea în care se găsea? Dăduse peste un bivalv¹ necunoscut, ce forma un nou gen, îl urmărise și îl prinsese cu ajutorul lui Jupiter. Era vorba despre un cărăbuș² nemaiîntâlnit, despre care voia să afle părerea mea, în dimineața zilei următoare.

¹ Nume dat moluștelor lamelibranhiate (scoică, stridie etc.), întrucât cochilia lor e formată din două valve.

² Insectă din ordinul coleopterelor, de culoare neagră, cu capul și cu picioarele din față dințate.

CĂRĂBUȘUL DE AUR

- De ce nu în seara asta? l-am întrebat, frecându-mi mâinile deasupra flăcărilor și blestemând, în gând, toate neamurile de scarabei.

- Vai! Să fi știut că ești aici! spune Legrand. Dar de atâta vreme nu te-am mai văzut... Cum să ghicesc că mă vizitezi chiar în seara asta? Venind acasă, m-am întâlnit cu locotenentul G..., de la fort, și, zăpăcit, i-am dat cărăbușul. De aceea nu-l vei vedea decât mâine. Rămâi aici peste noapte și în zori îl voi trimite pe Jupiter să-l aducă. E cea mai încântătoare creație!

- Zorii?

- Nu. În numele lui Dumnezeu! Cărăbușul... E auriu și strălucește de îți ia ochii, mare cât o nucă, cu două pete negre ca smoala la o extremitate a spatelui și cu o a treia, puțin alungită, la cealaltă. Antenele lui sunt...

- N-are niciun fel de cositor¹ pe el, dom' Will, pariez pe asta, îl întrerupse Jupiter, care înțelesese greșit anumite cuvinte. Gândacu' este un gândac de aur, chiar masiv, de la un capăt la altul, înăuntru și peste tot, în afara aripilor. N-am văzut niciodată, în viața mea, unul având măcar jumătate din greutatea lui.

¹ *Dey aint no tin in him* (calambur intraductibil, legat de pronunția cuvântului *antennae*.) De altfel, Jupiter vorbește o engleză dialectală. Întrucât apelul la un echivalent în limba română n-ar reda pitorescul și comicul acesteia, s-a preferat o traducere cursivă.

- Bine. Admițând că ai dreptate, Jup, răspunse Legrand cu o vioiciune pe care, mi se părea, că nu o prea cerea situația, acesta este totuși un motiv să lași friptura să se ardă? Culoarea insectei, continuă el, întorcându-se către mine, ar fi suficientă ca să facă plauzibilă ideea lui Jupiter. N-ai mai văzut o strălucire mai metalică decât cea a elitrelor sale. Dar nu vei putea trage o concluzie decât mâine-dimineață. Până atunci, o să încerc să-ți descriu cum arată.

Vorbind astfel, se așeză la o măsuță pe care se găseau cerneală și toc, însă nu și hârtie. Căută într-un sertar, dar în zadar.

- Nu contează, spuse el. Ne descurcăm cu ce avem.

Și scoase din buzunarul vestei sale ceva ce mi s-a părut a fi o bucată de pergament foarte vechi și murdar, pe care trasă o schiță cu tocul. În vremea asta, am rămas lângă foc, fiindcă-mi era foarte frig. După ce termină de desenat, îmi arătă ce făcuse, fără să se ridice. Când să pun mâna pe pergament, dinspre ușă se auzi un mârâit, apoi un râcâit. Jupiter deschise și un enorm exemplar de Terra Nova, câinele lui Legrand, năvăli în cameră, sări pe mine și își manifestă întreaga bucurie că mă revedea. Îi acordasem multă atenție în vizitele mele precedente. După ce și-a făcut numărul, m-am uitat pe hârtie

CĂRĂBUȘUL DE AUR

și, ca să spun adevărul, am tresărit văzând desenul prietenului meu.

- Într-adevăr, am zis, după ce l-am contemplat câteva minute, iată un cărăbuș foarte ciudat, mărturisesc asta. Pentru mine e ceva nou. N-am mai văzut nimic asemănător. Parcă ar fi un cap de mort sau o tigvă, dacă mă uit mai bine.

- Un cap de mort! repetă Legrand. Da, desenul de pe hârtie aduce puțin cu așa ceva. Cele două pete negre de sus par ochii, iar cea prelungă, de jos, gura, nu-i așa? De altfel, forma cărăbușului e ovală...

- Cam așa ceva, am spus eu. Mă tem însă, Legrand, că nu ești deloc un artist talentat. Voi aștepta să văd insecta și îmi voi da cu părerea după aceea în legătură cu înfățișarea ei.

- Foarte bine! Nu știi cum se face, zise el, puțin iritat, dar desenez destul de bine sau, cel puțin, ar trebui, căci am avut profesori buni și mă laud că am destul talent.

- Atunci, dragul meu prieten, i-am răspuns, trag concluzia că-ți arde de glumă. Desenul reprezintă, fără îndoială, un craniu. Aș putea susține chiar că este unul perfect, după toate cunoștințele mele de osteologie. În acest caz, cărăbușul tău ar fi cel mai straniu din lume. Ar însemna că există chiar și o

superstiție legată de el. Presupun că denumești insecta *scaraboeus caput hominis* ori ceva de genul ăsta. În cărțile de biologie există multe asemenea denumiri. Dar unde sunt antenele de care vorbeai?

- Antenele! exclamă Legrand, care se aprinsese, în mod inexplicabil. Ar trebui să le vezi, sunt sigur de asta. Le-am făcut distincte, ca și pe cele ale originalului și presupun că-ți este de-ajuns.

- Admițând că le-ai făcut, am răspuns, eu totuși nu le văd.

I-am înapoiat hârtia, fără să mai adaug vreo remarcă, fiindcă nu doream să întind coarda prea mult. Mă miram însă de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Proasta lui dispoziție mă intriga, iar schița cu insecta nu prezenta antene vizibile. Tot desenul semăna foarte bine cu un cap de mort.

Apucă schița cu vădită nemulțumire și era pe punctul de a o arunca, poate chiar în foc, când privirea i se opri, ca din întâmplare, pe hârtiuța respectivă și întreaga atenție i se concentrează asupra acesteia. O clipă mai târziu, se înroși foarte tare la față, după care deveni extrem de palid. Câteva minute, fără a se clinti din loc, continuă să examineze cu atenție desenul. În cele din urmă, se ridică, luă o lumânare de pe masă și se duse să se așeze pe un cufăr, în celălalt

CĂRĂBUȘUL DE AUR

capăt al încăperii. Acolo, reîncepu să cerceteze, curios, hârtiuța, întorcând-o pe toate părțile. Nu zise însă nimic, iar comportamentul său mă miră foarte mult, dar nu doream să-i amplific starea de indispoziție printr-un alt comentariu. În fine, scoase din haină un portofel, în care introduse pergamentul și puse totul într-un sertar, pe care-l încuie. După aceea păru că se liniștește, deși entuziasmul de la început îi dispăruse cu totul. Părea foarte concentrat și nu prea vorbăreț, iar pe măsură ce seara se lăsa, devenea tot mai gânditor și mai visător, astfel că nimic nu-l putea scoate din starea aceea. La început, avusesem intenția să petrec noaptea la cabană, cum o mai făcusem de câteva ori. Dar văzând starea în care se găsea gazda mea, am crezut că era mai bine să plec. Nu făcu niciun efort să mă rețină. Dar, când am plecat, mi-a strâns mâna mai vioi ca de obicei.

Cam la o lună de la această aventură – și în acest interval n-am auzit nimic despre Legrand –, l-am primit, la Charleston, pe servitorul lui, Jupiter. Nu-l văzusem niciodată pe bietul bătrân negru atât de abătut. Mi-a fost teamă ca stăpânul său să nu fi pățit ceva grav.

– Bună, Jup, i-am spus, ce mai e nou? Ce face stăpânul tău?

Edgar Allan Poe

- Ca s-o spun pe a' dreaptă, nu prea bine, dom'le.

- Nu prea bine! Chiar că-mi pare rău să aflu asta.

Dar de ce anume se plânge?

- Asta-i întrebarea! Nu se plânge niciodată de nimic, dar este totuși foarte bolnav.

- Foarte bolnav, Jupiter? Și de ce nu mi-ai spus asta de la început? Zace la pat?

- Nu, nu e nici în pat, nici în altă parte, asta mă doare. Sunt tare îngrijorat din pricina lui dom' Will.

- Jupiter, aș vrea să te înțeleg, dar nu pricep nimic din ce spui. Stăpânul tău e bolnav. Nu ți-a zis de ce anume suferă?

- N-are rost să vă bateți capul cu asta... Dom' Will zice că n-are nimic... atunci de ce umblă încoace și încolo, gânditor, uitându-se înainte, cu capul plecat, umerii căzuți și alb la față precum un boboc de găscă? Și de ce face mereu numai calcule?

- Ce face, Jupiter?

- Calculează, făcând semne pe o bucată de ardezie... Sunt cele mai bizare semne pe care le-am văzut în viața mea. Încep să mă tem... Mereu trebuie să stau cu un ochi pe el. Ieri mi-a scăpat înainte de răsăritul Soarelui și a lipsit întreaga zi. Îmi făcusem un băț bun, ca să-l învăț minte atunci când avea să se întorcă... dar sunt atât de prost... că n-am avut